

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Мария Станкова,

преподавател към Катедра „Туризм“ на Стопанския факултет при Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, в качеството си на член на научното жури, съгласно Заповед №1649 / 03.06.2015 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ по процедурата за публична защита за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.9 „Туризм“, по научната специалност „Икономика и управление (туризм)“

на:

Иванка Петрова Въсенска,

редовен докторант към Катедра „Туризм“ при Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Тема на дисертационния труд: „Управление привлекателността на туристическата дестинация“

I. Биографична информация за докторанта:

Кандидатът за образователната и научна степен „доктор“ Иванка Петрова Въсенска е родена на 24.09.1979 г. Средното си образование получава в гр. Пловдив, висшето си образование – в ЮЗУ „Неофит Рилски“, специалност „Туризм“ за ОКС „бакалавър“ и „магистър“ в периода 2005 – 2010 г. Има и магистърска степен по „Международни икономически отношения“, придобита отново в Югозападния университет между 2010 г. и 2014 г. От 2012 г. е зачислена за редовен докторант в Катедра „Туризм“ на Стопански факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“. Владее отлично английски, както и руски и немски езици.

Иванка Въсенска има и допълнителна квалификация в областта на микроикономиката, придобита в он лайн курс на De sales University, САЩ. Работила е по изпълнението на национални и международни проекти, както и има богат опит в сферата на туризма на различни позиции в хотелиерски и туристически компании.

II. Обща оценка на представения дисертационен труд и извършената научно-изследователска дейност:

За участието си в процедурата за публична защита Иванка Въсенска е представила:

1.) Разработен дисертационен труд в обем **234 страници** компютърно набран текст; 2.)

Пет доклада и пет статии, публикувани в национални и международни научни издания 3.)
Автореферат по дисертационния труд.

В представените научните публикации и автореферат фактически е **отразен в голяма степен** дисертационния труд в различни степени на завършеност и с акцент върху отделни проблемни моменти и научни търсения.

Дисертационният труд, представен от Иванка Въсенска разглежда **актуална и значима тема**, както за **българската туристическа индустрия, така и за света**. По отношение на **структурата и съдържанието му**, следва да се отбележи, че същият е структуриран в увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Основният текст на дисертацията е в обем от 202 стр., а библиографската справка е респективно в обем 15 стр., като 8 от информационните източници са на кирилица, 211 - на латиница и 11 интернет източника. Обемът на приложенията, общо 4 на брой, е 16 страници и включва модел на използваните анкетни карти, обобщени и подробни резултати от проведено анкетно проучване, както и модела на подсистемата на привлекателността на туристическата дестинация. В текста са включени 15 таблици и 27 фигури.

Избраната от докторанта структура на дисертационния труд показва **стремеж да се отговори на изискванията за композиционна цялостност и съразмерност** на отделните му части. Преобладаващият обем на литературните и информационни източници на латиница в общия брой на библиографските източници, показва и желание да се проучи максимално голям брой от водещите международни публикации, имащи отношение към темата на дисертацията.

III. Оценка на съдържанието и разработеността на отделните части на дисертационния труд:

По отношение на Увода:

Уводът на дисертационния труд започва с извеждане на аспектите на актуалността на темата за привлекателността на туристическата дестинация, като се подчертава връзката ѝ с концепцията за устойчивост и необходимостта от преосмисляне на взаимоотношенията между обслужващи и обслужвани в туризма в рамките на дестинацията. След което се подчертава, че за целта се търси подходящ, адаптиран към българските условия подход, разработен на базата на теорията на игрите, чрез изразената зависимост между потребителските предпочитания и привлекателността на дестинацията.

Представената теза на дисертационния труд е, че „Възприятието за привлекателността на дадена туристическа дестинация, може да има положително въздействие върху намерението на потребителите да реализират туристическото си

пътуване във връзка с нея. Повишаване привлекателността на туристическата дестинация може да се постигне чрез прилагането на системния подход и разработването на подсистема за нейното управление.

Изведена е една хипотеза, към която са заложили две предположения, отнасящи се до търсените ефекти и въздействия от и върху привлекателността на туристическата дестинация.

По-нататък в увода са представени предмета, обекта и целта на изследването, както и специфичните изследователски задачи. Като предмет на изследването е посочен анализа на привлекателността на туристическа дестинация България, с акцент - установяване на предимствата, които повишената привлекателност осигурява за всички заинтересовани страни и значението ѝ за потребителите в процеса на вземане на решение за избор на организирано туристическо пътуване.

Основната цел е да се информират всички заинтересовани страни за влиянието, което категорията привлекателност на туристическата дестинация оказва върху процеса на избор на предпочитана ваканционна локация. Подчертава се, че туристическите предприятия, в процеса на осъществяване на дейността си, създават съвкупност от връзки, отношения и взаимодействия, които обхващат различни заинтересовани страни и пазари в туристическата индустрия. От целта са изведени и седемте основни задачи на изследването. След тяхното представяне е обобщена методологията на изследването, както и са очертани ограничителните условия. Представени са източниците на информационно осигуряване и апробацията на дисертационното изследване.

Като цяло може да се приеме, че **предмета и обекта на изследването, както и изследователските задачи, са правилно формулирани.**

По отношение на Глава I – ЕВОЛЮЦИЯ НА ТЕОРЕТИЧНАТА МИСЪЛ ЗА КАТЕГОРИЯТА „ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ“ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ:

Главата е структурирана в три точки: 1.) Състояние и развитие на теоретичните схващания за категорията „привлекателност“ на туристическата дестинация; 2.) Експликация и терминологични уточнения за категорията „привлекателност“ на туристическата дестинация; 3.) Системния подход в управлението на привлекателността на туристическата дестинация.

В първа глава е зададена теоретичната рамка на изследването, чрез еволюцията на научната мисъл за „туристическата дестинация“ и категорията ѝ „привлекателност“. Обърнато е внимание на значението на системния подход за управлението на привлекателността на туристическата дестинация.

В първата точка е направен опит за дефиниране на категорията „привлекателност”. Представени са някои от особеностите на туристическата дестинация: „дестинацията” е разгледана като различен набор от пространствени мащаби, „социална“ местност и пространствена структура, в която глобалните процеси се събират и проявяват в точното време и място, по специфичен начин; като „амалгама от туристически продукти и услуги” и т.н.

Във втора точка, акцентът е върху еволюцията в експликацията на категорията „привлекателност“ на туристическата дестинация и литературния преглед по темата.

В точка трета – обърнато е внимание на системния подход и приложението му при управлението на привлекателността на туристическата дестинация. Специално внимание е отделено на боравенето с него, така че да се получи цялостен, но детайлизиран образ на дестинацията.

По отношение на Глава II - МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ВЪПРОСИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ:

Трите точки, разработени в тази глава са: 1.) Анализ на съществуващата подсистема на туристическата дестинация; 2.) Анализ на потребителските нагласи по отношение „привлекателността“ на туристическата дестинация; 3.) Разработване на методика за управление на привлекателността на туристическата дестинация.

Глава втора съдържа анализ и оценка на съществуващата подсистема на туристическата дестинация и потребителските нагласи към нея, използвани за основа за разработване на подсистемата за управление на привлекателността.

В първата точка е разгледана идеята за туристическата дестинация като социална конструкция. Представената от докторанта концептуална рамка не е нова, както самия той уточнява, но е интерпретирана в контекста на привлекателността и това позволява различен поглед върху процеса на развитие и управление на дестинацията.

Втора точка включва анализ на резултати, получени при анкетно проучване чрез нарочно изготвена електронна анкета, сред туристи от Гърция, Турция, Русия, Македония и Германия, посетили България в периода от май 2013 г. до декември 2014 г. Обработката на данните става чрез описателни статистически подходи, налични в SPSS за регистриране на резултатите.

В трета точка е изведена връзката и взаимната обусловеност на преживяването с избора на дестинация; интересен момент тук представлява използването на теорията на игрите“ и на метода на мултиатрибутивния анализ на Фишбейн, базиран на оценката на

потребителите за привлекателността на туристическата дестинация в процеса на нейното управление.

По отношение на Глава III – ПРИЛОЖНИ ВЪПРОСИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ:

Главата също е структурирана в три точки: 1.) Проектиране на подсистема за управление привлекателността на туристическата дестинация; 2.) Внедряване на подсистемата за управление привлекателността на туристическата дестинация; 3.) Изводи и препоръки за подсистемата за управление привлекателността на туристическата дестинация.

Точка първа е посветена на конструирането на подсистемата на привлекателността на туристическа дестинация България; за целта е изведен анализ на дестинацията, на емитиращите пазари и пазарните сегменти. Определени са също ключовите, според автора, детерминанти на привлекателността, на базата на които, са определени общата привлекателност и значението на всеки от атрибутите ѝ (стр. 148, Таблица 3.1.6.).

В точка втора – е внедрена разработената подсистема за управление на привлекателността на туристическата дестинация. Моделът ѝ е илюстриран схематично на стр. 141, фигура № 17. В логическа структура, съобразно конструкцията на анкетата и чрез боравене с факторен анализ са изведени седем последователни стъпки, предполагащи анализ на профила на туристите, анализ на възприеманата привлекателност, потвърждаване структурата на факторите в скалата на важност, анализ на възприеманото значението на атрибутите на дестинацията, анализ на нагласите на туристите, анализ на връзката между възприятията за значението на атрибутите и вътрешните и външните характеристики на туристите, анализ на отворен въпрос. Като резултат, е изведена общата привлекателност на туристическа дестинация България – фигура № 9, на стр. 163.

В трета точка на Глава III са направени обобщения и са предложени конкретни препоръки по отношение категорията „привлекателност“ и нейното управление. Авторът застава зад твърдението, че управлението на привлекателността би следвало да се реализира чрез стратегически подходи, насочени към привличане на посетители, които имат предварителната нагласата да възприемат характерната за българите национална идентичност, културните традиции и съхранената природа на България за обединяващ позитивен и привлекателен нейн имидж като туристическа дестинация.

В заключението са представени по същество, накратко и като обобщение основните резултати от проведените теоретични и емпирични изследвания.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд:

В представения от кандидата Иванка Петрова Върсенска дисертационен труд на тема „Управление привлекателността на туристическата дестинация” могат да се открият следните научни приноси:

1. Представени и доразвити са основни теоретични постановки за привлекателността на туристическата дестинация и подходите за нейното управление;
2. Предложена е адаптация на системния подход към моделите за управление на привлекателността на туристическата дестинация;
3. Предложена е методика за проучване, анализ и оценка на потребителските нагласи за привлекателността на туристическата дестинация;
4. Разработена и внедрена е подсистема за управление привлекателността на туристическата дестинация с приложение на факторния анализ и отчитане предпочитанията на туристите;
5. Предложени са конкретни препоръки, имащи за цел да подобрят управлението на привлекателността за дестинация България.

Считам, че така изведените научни приноси на кандидата са дело на **самостоятелни и целенасочени научни търсения** и като цяло **доразвиват в теоретичен и практичен аспект съществуващото научно познание.**

V. Критични бележки, препоръки и въпроси:

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени и някои критични бележки.

Считам, че разработката би спечелила от по-детайлното дискутиране на отделни ракурси на изследваната проблематиката, например в първа глава. Също така, според мен, заключението би добило изцяло обобщаващ характер, в случай че бе разширено, дори и с известно преповтаряне на изводите и обобщенията, постигнати в последната трета точка на трета глава на дисертационния труд. Видно е, че някои от предложенията, изводите и насоките, които докторант Върсенска дава, не са безспорни; могат да се тълкуват като дискуссионни и дори може да се приеме, че в отделни аспекти са субективно-пристрастни. Ето защо, отправям към нея и препоръката да отстоява аргументирано и обстоятелствено тези свои виждания.

VI. Заключение:

Въз основа на направения анализ мога да заявя своята положителна оценка за представения дисертационен труд на тема **„Управление привлекателността на туристическата дестинация”**. Считам, че дисертационния труд съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му, както и утвърдения Вътрешен правилник за прилагане на ЗРАСРБ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Докторантът е коректен при формулирането на изведената изследователска теза, която защитава аргументирано. Също така, от разработката е видно, че притежава задълбочени теоретични знания в областта на туризма и може да провежда самостоятелни научни изследвания.

Като имам предвид научните и научно-приложни приноси на докторант Иванка Петрова Въсенска, оценката ми за качествата на представения ми за рецензиране труд е положителна. Това е и основание да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на редовен докторант Иванка Петрова Въсенска.

Рецензент:

доц. д-р Мария Станкова

23.06.2015 г., гр. Благоевград